

Datum 2023-10-02
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2023/0243
Ert diarienummer S2023/02226
Handläggare Maria Melin

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn, Ds 2023:15

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) välkomnar promemorians förslag och instämmer i att förslagen torde kunna till att leda till att fler barn som är i behov av en socialnämnds stöd eller skydd får det samt till att barnets bästa kan tillgodoses i större omfattning och att barns rättigheter förverkligas och tillvaratas i större utsträckning än i dag.

MFD vill dock understryka att promemorians förslag om att verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda i sådana verksamheter ska omfattas av en uppgiftsskyldighet, inte får leda till att vissa barn inte ges möjlighet att komma till tals, till exempel barn med intellektuella funktionsnedsättningar. MFD vill här framhålla att för att barns bästa ska kunna tillgodoses i större omfattning än i dag är det centralt att alla barn och unga, oavsett funktionsförmåga och kommunikationssätt, får möjlighet att uttrycka sin åsikt samt att få den beaktad.

MFD lämnar också några allmänna synpunkter som gäller förekomsten av våld mot barn och unga med funktionsnedsättning, om vikten av att alla verksamheter som möter barn och unga har kunskap om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt om stöd- och hjälpinsatser till barn, anpassade efter funktionsförmåga.

Myndighetens synpunkter

Allmänna synpunkter

MFD välkomnar promemorians förslag och instämmer i att många av förslagen torde kunna till att leda till att fler barn som är i behov av en socialnämnds stöd eller skydd får det samt till att barnets bästa kan tillgodoses i större omfattning och att barns rättigheter förverkligas och tillvaratas i större utsträckning än i dag.

Förslag om uppgiftsskyldighet

MFD instämmer med promemorian om att inhämtandet av uppgifter från referenspersoner nära barnet kan utgöra en viktig pusselbit i utredningen av barnets kontext och på sätt skapa en mer enhetlig bild av barnets behov. MFD invänder dock mot promemorians skrivningar om att även om barn har rätt att komma till tals, så är det långt ifrån självklart att alla barn har denna förmåga. Promemorian menar att detta gäller inte minst barn som är små eller barn med en intellektuell funktionsnedsättning.

MFD vill understryka att barnets rätt att komma till tals i frågor som berör barnet (artikel 12 i barnkonventionen¹) är en rätt som för barn med funktionsnedsättning kompletteras av artikel 7 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.² Artikeln ekar texten från barnkonventionen och lägger till att "...barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem... deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på lika villkor som för andra barn, och att de för att utöva denna rättighet erbjuds stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder." Dessa barn ska därmed, oavsett funktionsnedsättning, erbjudas det stöd de behöver för att kunna komma till tals i en utredning som berör dem, såsom till exempel en utredning i socialtjänsten.

MFD vill här också skicka med att flera studier visar att barn och unga med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp vad gäller möjligheten att utöva rätten att komma till tals i frågor som berör dem själva.³

¹ FN:s konvention om barnets rättigheter.

² FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

³ Socialstyrelsen (2019d) Uppföljning av barnkonventionens genomslag vid tillämpning av LSS, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2019) Social

Detta gäller särskilt barn och unga som på grund av sin funktionsnedsättning kommunicerar på alternativa sätt. MFD framhåller att det i dag finns olika etablerade verktyg och metoder för att föra samtal med barn med olika funktionsnedsättning liksom med barn i låg ålder. Metoderna ställer krav på att den som hör barnet har kunskap och kompetens att möta barnet på ett adekvat sätt och ta om hand det barnet har att berätta. För att barns bästa ska kunna tillgodoses i större omfattning än i dag är det centralt att socialtjänsten har tillgång till de metoder och den kompetens som behövs för att alla barn och unga, oavsett funktionsförmåga och kommunikationssätt, ska få möjlighet att uttrycka sin åsikt samt få den beaktad.

Kunskap om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning

Promemorian föreslår att anmälningsplikten ska utökas till fler verksamheter och professioner än idag. MFD välkomnar detta då det torde kunna leda till att fler missförhållanden för barn upptäcks och åtgärdas. MFD vill i detta sammanhang understryka att forskning visar att våldsutsatthet både är mer vanligt förekommande bland barn med funktionsnedsättning samt kan vara svårare att upptäcka, även för yrkesverksamma med stor erfarenhet av målgruppen. Våld mot personer med funktionsnedsättning kan både se annorlunda ut samt i många fall vara svårare att upptäcka än för personer utan funktionsnedsättning. MFD vill också understryka att kunskapsläget om prevalensen av våld är sämre för vissa grupper av barn, bland annat vad gäller de elever som tillhör de anpassade skolformerna (tidigare särskola). Allt detta påverkar verksameters och professioners möjligheter att upptäcka, och anmäla, våld och missförhållanden.

Inom ramen för ett regeringsuppdrag om att kartlägga våld mot personer med funktionsnedsättning har MFD sett att samtliga skolformer, både den reguljära och den anpassade skolan, liksom verksamheter inom såsom hälso- och sjukvård, socialtjänst och personal inom LSS, har behov av mer kunskap vad gäller våld mot personer med funktionsnedsättning liksom av kunskap om hur man kan förebygga våld mot målgruppen.

kompetens – Om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjänsten och Inspektion för vård och omsorg (2019a) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp.

Det finns stora behov av av fördjupad kunskap om våld mot personer med funktionsnedsättning i alla undersökta verksamheter på statlig, regional och kommunal nivå.⁴

Därför ser MFD ett stort behov av att kommande generella kompetenshöjande insatser inkludera specifik kunskap och kompetens om målgruppen för att inte riskera att vissa personer som utsätts eller som utövar våld förblir osynliga. MFD vill också särskilt peka på behovet av breda, kunskapshöjande insatser vad gäller våld mot barn och unga med funktionsnedsättning, riktat till socialtjänsten.

Insatser när missförhållanden upptäcks

MFD vill också framhålla vikten av att det, när fler verksamheter får anmälningsskyldighet och potentiellt fler barn i svåra situationer upptäcks, också finns tillgång till rätt stöd och hjälp för de barn som behöver det. Det finns fynd i MFD:s kartläggning om kunskap om våldsutsatthet som tyder på att det är en utmaning både för socialtjänst och hälso- och sjukvården att tillhandahålla stöd och behandlingsinsatser till barn och unga med funktionsnedsättning. Kartläggningen visar på att det finns svårigheter för våldsutsatta barn och unga med funktionsnedsättning att få stöd hos olika aktörer och att barn ibland skickas runt mellan olika instanser på grund av brist på kunskap om målgruppen samt att professionella många gånger anser att det inte ingår i deras uppdrag att omhänderta personer som får insatser enligt LSS. Vidare visar kartläggningen att det föräldraskapsstöd som socialtjänsten erbjuder inte alltid är anpassat efter barnens – och de vuxnas – eventuella funktionsnedsättningar, vilket leder till att ett önskvärt utfall inte alltid uppnås.

MFD menar att det är centralt att hela samhällets förmåga och möjligheter att fånga upp och möta barns individuella behov behöver utvecklas för att alla barns rätt till skydd, stöd och behandling ska kunna tillgodoses. Detta kräver ett utvecklingsarbete inom områden såsom otillräcklig tillgång till information om de insatser som finns, otillräckliga anpassningar som leder till ojämlika förutsättningar liksom bristande samordning mellan olika aktörer.

⁴ MFD (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande) och processamordnare Maria Melin (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén